

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR DİZİNİ.....	9
1. GİRİŞ.....	11
2. ADİL YARGILANMA HAKKI	13
I. Adil Yargılanma Hakkına İlişkin Genel Kavramlar	13
A. Adalet Kavramı	13
B. Yargılama Kavramı.....	16
C. Hak Kavramı.....	18
3. ADİL YARGILANMA HAKKININ HUKUKSAL TEMELLERİ VE TÜRK HUKUKUNDA ADİL YARGILANMA HAKKI	21
I. Adil Yargılanma Hakkı.....	21
II. Birinci Kuşak Haklardan Biri Olarak Adil Yargılanma Hakkı	21
III. Adil Yargılanma Hakkının Anayasa Ve AİHS'deki Yeri.....	23
IV. Adil Yargılanma Hakkının Hukuksal Temelleri	27
V. Türk Hukukunda Adil Yargılanma Hakkı	30
4. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA ADİL YARGILANMA HAKKI	35
I. Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru'nun İşleyişi	35
A. Bireysel Başvuru Hakkı	35
B. Bireysel Başvuruya Konu İşlemler.....	36
C. Hukuki Yarar	37
D. Bireysel Başvuru Usulü	38
E. Süre Koşulu ve Olağan Kanun Yollarının Tüketilmesi Gerekliliği	40
F. Bireysel Başvuru Formunun İçeriği	42
G. Bireysel Başvuruların Kabul Edilebilirlik Şartları Ve İncelenmesi.....	45
H. Bireysel Başvuruların Esas Bakımından İncelenmesi	47
I. Kararlar	49
İ. Bireysel Başvurunun Açıkça Kötüye Kullanılması	51

5. MAKUL SÜREDE YARGILANMA HAKKI	53
I. Makul Süre Kıstasları	53
II. Yargı Yeri Kavramı	54
III. Makul Sürede Esas Alınacak Tarihler	56
IV. Tazminat	57
V. Bireysel Başvuru Kararları	58
6. SİLAHLARIN EŞİTLİĞİ VE ÇELİŞMELİ YARGILAMA İLKESİ.....	63
I. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama Arasındaki Bağlantı.....	66
II. Delil Sunma, Bilirkişiden Yararlanma Ve Tanık Gösterme İmkânı.....	66
III. Bireysel Başvuru Kararları	68
7. HUKUKİ DİNLENİLME HAKKI	71
8. SUSMA VE KENDİ ALEYHİNE TANIKLIK YAPMAMA HAKKI	75
9. GEREKÇELİ KARAR HAKKI.....	79
10. DELİL KURALLARI	89
11. YASA İLE KURULMUŞ BAĞIMSIZ VE TARAFSIZ BİR MAHKEMEDE YARGILANMA HAKKI	95
I. Tabi Hâkim İlkesi	96
II. Bireysel Başvuru Kararları	98
12. MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKI	101
13. CEZA HUKUKUNDA ALENİ YARGILANMA İLKESİ	109
14. MASUMİYET KARİNESİ.....	113
I. Masumiyet Karinesi Kavramı	113
II. İnsan Onuru Kavramı	117
III. Şüpheden Sanık Yararlanı İlkesi.....	118
IV. Bireysel Başvuru Kararları	118
15. SONUÇ	123
 KAYNAKLAR	 125
BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI.....	138
YARARLANILAN WEB SİTELERİ	139

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma

Açıklama

ACM

Ağır Ceza Mahkemesi

AİHM

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

ATK

Adli Tıp Kurumu

AYİM

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

AYM

Anayasa Mahkemesi

BM

Birleşmiş Milletler

BAM

Bölge Adliye Mahkemesi

CGK

Ceza Genel Kurulu

CMK

Ceza Muhakemesi Kanunu

C.Savcısı

Cumhuriyet Savcısı

E

Esas

E.T.

Erişim Tarihi

HMK

Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HSK

Hâkimler ve Savcılar Kurulu

İHEB

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

İYUK

İdari Yargılama Usulü Kanunu

K

Karar

kdae

Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

K.T.

Karar Tarihi

kyok

Kovuşturmayaya Yer Olmadığı Kararı

m

Madde

MSHS

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

MTK

Milletlerarası Tahkim Kanunu

s	Sayfa
ss	Sayfa Aralığı
sy	Sayı
syok	Soruşturmaya Yer Olmadığı Kararı
T	Tarih
TBB	Türkiye Barolar Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
THH	Teme Hak ve Hürriyetler
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
Vb	Ve Benzeri
Vd	Ve Devamı
VUK	Vergi Usul Kanunu

1. GİRİŞ

Bireylerin hayatta var olması ile birtakım ihtiyaçları ve eylemleri doğası gereği işlevsellik kazandığından insan hakları gün yüzüne çıkmıştır. Dolayısıyla bireylerin bir arada yaşama arzusu gereğince, topluluklardan devletlere doğru oluşan yapısal birliktelikler ile insan hakkı hukuk kuralları doğrultusunda gelişim sürecine girerek günümüze kadar gelmiştir.

Adil yargılanma hakkı ise insan hakları nezdinde düzenlenmiş olan haklardan en mühim olanıdır. Ülkemizde AYM nezdinde bireyler ve tüzel kişilerce pek çok bireysel başvuru yapılmıştır. Nitekim AYM'nin web sitesinde yayımlandığı üzere; 23/09/2012 tarihi ile 31/03/2022 tarihleri arasında toplam 392.758 adet bireysel başvuru yapılırken bunlardan 311.097 adet başvuru nihai olarak sonuçlandırılmıştır. Sonuçlandırılmış olan bireysel başvurularda toplam 28.710 adet ihlal kararı verilirken söz konusu ihlal kararlarından oransal olarak yaklaşık %70.8'ine karşılık gelen 20.318 adet ihlal kararı "adil yargılanma hakkı" ihlaline yönelik kararlardır.¹ Oranlar üzerinden de görüleceği üzere Anayasa Mahkemesi nezdinde yapılan bireysel başvurular yönünden iş yükünün büyük bir çoğunluğunu "adil yargılanma hakkı"na ilişkin talepler oluşturmaktadır. Bu sebeple adil yargılanma hakkı tez çalışmasının temeli ni oluşturmaktadır.

Çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde öncelikle adalet, yargılama ve hak kavramları incelenmiş olup ardından hakkın hukuksal temelleri ile T.C Anayasaları üzerinde incelemeler yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, hakkın korunması kapsamında var olan bireysel başvuru sistemi incelenmiştir. Ardından adil yargılanma hakkının esasları ve unsurları ve temsili olarak seçtiğimiz bireysel başvuru kararları incelenerek çalışmanın ikinci bölümü tamamlanmıştır. Tez çalışmasının sonuç kısmında hakkın korunması için yalnızca hukuki ve anayasal düzenlemeler ile tanınmış olan güvençelerin yeterli olmayacağı, bireylerin hak konusunda eğitimi ve bilinç-

¹ https://www.anayasa.gov.tr/media/7946/bb_2022-1_tr.pdf

lendirilmesi, yargı görevlileri açısından meslek içi eğitim ve yüksek yargı mensuplarının tecrübe paylaşımı gibi hususlara dikkat çekilmiştir. Dolayısıyla tezin amacı yüksek mahkeme içtihatları incelenerek hakkın korunması kapsamında çıkarımlar elde etmektir. Çalışmanın konuya ilgi duyacak olan okurlara faydalı olmasını diliyorum.